

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІВАНЧЕНКО Андрій Валентинович

УДК 81'42:811.11

**ЛІНГВОСТИЛИСТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ
ОСОБЛИВОСТІ ЕКФРАСИСНИХ КОМПЛЕКСІВ
У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі іноземних мов Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Мізецька Віра Ярославівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідуюча кафедрою іноземних мов

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Морозова Ірина Борисівна,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова,
професор кафедри граматики англійської мови;

кандидат філологічних наук, доцент

Мітіна Олена Михайлівна,
Одеський державний університет внутрішніх справ,
завідуюча кафедрою іноземних мов

Захист відбудеться «__» _____ 2015 р. о __ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.136.02 в Міжнародному гуманітарному університеті за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 33, ауд. 302.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 33.

Автореферат розісланий «__» _____ 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Михайлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферовану дисертацію присвячено дослідженню особливостей екфрасисних комплексів (далі – ЕК) у художньому тексті (далі – ХТ) англomовних прозаїчних творів XVIII – XXI ст.

Проблеми описових контекстів знаходилися у фокусі наукової уваги багатьох лінгвістів (Р. Барт, В. Мізецька, О. Нечаєва, О. Фрейденберг та ін.). Вивчалися конкретні типи та види описів, що розглядалися з точки зору їхньої структури, концептуально-змістовної складової, функціонально-стилістичних особливостей (Т. Насалевич, С. Плотнікова). Здебільшого пріоритет віддавався аналізу первинних описів предметів та явищ (К. Долінін, А. Домашнєв). Вторинні описові елементи – описи описів художніх творів, живописних полотен, різних артефактів досі перебувають на периферії дослідницької уваги.

Деякі загальнотеоретичні питання екфрасису як різновиду подібного вторинного опису, де візуальна (образотворча) знакова система трансформується у вербальний код, було висвітлено в наукових розробках Р. Бобрик, Н. Брагінської, Л. Геллера, Ю. Лотмана, М. Ніке.

Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів екфрасисних описів (далі – ЕО) зробили С. Аверінцев, А. Ар'єв, А. Воеводіна, Б. Кассен, Г. Косіков, Жан-Клод Ланн, М. Рубіне, С. Франк, Р. Ханінова, Дж. Хеффернан, М. Цимборська-Лебода.

До сьогодні кількість робіт, присвячених екфрасису в англomовній літературі, є досить незначною. У цьому плані слід відзначити дисертаційні роботи Н. Лобкової та О. Яценко, в яких предметом спеціального розгляду виступив екфрасис у творчості Д. Фаулза.

Відсутність ґрунтовних комплексних системних досліджень ЕК у англomовних ХТ визначає **актуальність** роботи, покликаної заповнити цю прогалину у вивченні лінгвістичних та композиційних особливостей різноманітних складових англomовного ХТ.

У процесі дослідження у тісній взаємодії розглянуто когнітивно-психологічні та вербально-психологічні механізми побудови екфрасису й ЕК, тобто власне опису та оточуючого контексту, що визначає відповідну референційну ситуацію. Але цей мовний феномен потребує подальшої творчої розробки, а також узагальнення та систематизації нового емпіричного матеріалу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах міжкафедральної наукової теми «Актуальні проблеми сучасної лінгвістики (теоретичні та прикладні аспекти)» (номер державної реєстрації 0110U000671), що розробляється на кафедрі іноземних мов Національного університету «Одеська юридична академія».

Мета дослідження – визначення функціональних, когнітивно-змістовних та структурно-лінгвістичних особливостей ЕК у англomовних ХТ.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виявити та описати основні складові ЕК, представити їхні кількісно-якісні характеристики;
- виокремити специфічні особливості кореляційних конфігурацій суб'єктно-об'єктних відносин ЕК;
- надати основні вербально-психологічні та змістовно-структурні характеристики суб'єктної детермінанти ЕК;
- схарактеризувати вербально-психологічні та змістовно-структурні властивості об'єктної детермінанти ЕК;
- визначити функції різних елементів ЕК у ХТ;
- розкрити механізми інтерсеміотичних трансформацій при вербалізації перцептивних актів та їх описі в ХТ.

Об'єкт дослідження – екфрасисні комплекси, вкраплені в тканину художніх текстів.

Предмет дослідження – структурно-лінгвістичні особливості та композиційно-архітектонічні механізми, що беруть участь у створенні ЕК.

Матеріалом дослідження послуговували 528 ЕК, дібраних з англomовних ХТ прозаїчних жанрів XVIII – XXI ст., у тому числі з творів Дена Брауна, Дж. Голсуорсі, Е. По, Ч. Діккенса, А. Конан Дойля, А. Мердок, С. Моєма та інших відомих письменників, які є знаковими фігурами для англomовної літератури.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження зумовлений специфікою його об'єкту та предмету. У процесі дослідження на основі загальнодіалектичного підходу було використано різні методи і прийоми, зокрема: метод безпосереднього спостереження – для виявлення та подальшого аналізу ЕК; порівняльний метод – при зіставленні мовностилістичних особливостей ЕК різних авторів або різних творів одного автора, а також при з'ясуванні диференціальних ознак ЕК у ХТ, що виокремлюють їх серед інших екфрасисних контекстів (каталоги й буклети, наукові мистецтвознавчі описи картин і малюнків у монографіях, статтях та ін.); метод компонентного аналізу при встановленні семантичних особливостей вербальних одиниць – маніфестантів перцептивної ситуації (далі – ПС) та маніфестантів ЕО. Використовувалися також кількісні методи, у першу чергу, для визначення домінантних вербалізаторів різних детермінант ЕК.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному системному дослідженні ЕО в англomовних ХТ прозаїчних жанрів XVIII – XXI ст. *Уперше* введено терміносполучення «екфрасисний комплекс» на позначення розгляду не тільки опису саме зображуваного об'єкта, але й усіх

елементів відповідної референтної ситуації, яку можна тлумачити як фрейм «споглядання артефактів». Даний фрейм передбачає наявність об'єкта зображення й суб'єктів перцепції, які можуть виступати в ролі комунікантів, що обмінюються враженнями від побаченого. *Уперше* ПС кваліфікується як інтегративне утворення, що містить різноманітні елементи індивіда (суб'єкта сприйняття) і середовища, насамперед об'єкта (предмета) сприйняття, об'єднаних спільністю місця та часу їхнього існування, об'єктивними зв'язками (причинно-наслідковими, структурними, функціональними) та перцептивно-сенсорними відносинами.

Теоретична значимість дисертації полягає у тому, що її результати становлять певний внесок у розвиток лінгвістики тексту в цілому й лінгвістики ХТ зокрема. Роботу виконано на межі лінгвістики, психології, стилістики, семасіології, семантики, при домінуючій ролі мовностилістичної складової. Залучення даних психолінгвістики, когнітивістики, прагматики та інших суміжних наук дозволило глибше проникнути в природу візуально-описових контекстів, розкрити лінгво-психологічні механізми сприйняття артефактів і, насамперед, творів живопису, що дало змогу проаналізувати особливості ЕК і їх композиційно-змістовної домінанти, – ЕО.

Практичне значення дослідження визначається можливістю застосування його матеріалів та отриманих результатів під час проведення лекційних, семінарських та практичних занять зі стилістики англійської мови при вивченні таких розділів, як кольоропозначення, особливості описових контекстів, взаємодія елементів різних композиційно-мовленневих форм і типів викладу; у курсі лексикології англійської мови, насамперед, при розгляді розділів, пов'язаних з поняттями «лексико-семантична група», «тематична група слів», а також при розгляді питань застосування методу компонентного аналізу лексем; у курсах лінгвістики англійської мови та інтерпретації ХТ, в першу чергу, при вивченні розділів, що стосуються організації композиційно-мовленневих форм, типів викладу, а також у курсі психолінгвістики при вивченні розділів, присвячених питанням перцептивної діяльності та особливостям вербалізації отриманої сенсорної інформації, головним чином зорової; при укладанні навчально-методичних посібників по згаданій тематиці; у наукових розвідках студентів та аспірантів філологічних спеціальностей вищої школи.

Особистий внесок здобувача. Збір фактичних даних, подальша якісно-кількісна обробка та інтерпретація, а також виявлення функціональних, когнітивно-змістовних і структурно-лінгвістичних особливостей ЕК в англійській мові ХТ проведено одноосібно. Результати дослідження досягнуто самостійно, публікацій у співавторстві немає.

Апробація результатів дисертаційної роботи проводилася на 5 міжнародних наукових і науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Філологія

XXI століття: теорія, практика, перспективи» (Одеса, 2014); Міжнародна науково-практична конференція «Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (Одеса, 2015); Міжнародна конференція «La francopolyphonie: L'interculturalité et l'herméneutique à travers la linguistique, la littérature, la traduction et la communication» (Кишинів, 2015); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (Одеса, 2015); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Нове у філології сучасного світу» (Львів, 2015), а також на засіданнях лінгвістичного семінару, що проводився кафедрою іноземних мов НУ «ОЮА» впродовж 2013 – 2015 рр.

Публікації. Основні теоретичні та практичні положення дисертації висвітлено в 12 одноосібних публікаціях, серед яких 5 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжному спеціалізованому виданні (Молдова), решта (5) – тези й матеріали доповідей на наукових конференціях.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (312 позицій, з них теоретичні джерела становлять 276 одиниць, у т. ч. 42 найменування іноземними мовами, джерела ілюстративного матеріалу – 18 одиниць, лексикографічні джерела – 18 позицій). Загальний обсяг дисертації 197 сторінок, обсяг основного тексту – 171 сторінка. Допоміжним засобом унаочнення результатів дослідження у тексті дисертації є 2 таблиці та 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір та актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет дослідження, обрано матеріал та методологічний апарат дослідження, розкрито його наукову новизну, встановлено теоретичне й практичне значення роботи, наведено дані про апробацію отриманих результатів та кількість публікацій здобувача.

Перший розділ «Екфрасисний комплекс та його основні характеристики» присвячено проблемам визначення поняття ЕК і характеристик загальних структурно-вербальних особливостей кожної з його складових. Введено поняття ПС, описано функції ЕК, а також надаються визначення термінів «суб'єкт» і «об'єкт» спостереження в ЕК, виділяються особливості кореляційних конфігурацій «суб'єкт – об'єкт» і «об'єкт – суб'єкт».

Саме розуміння терміну «екфрасис» неоднозначне. Перше використання терміну «екфрасис» приписується Діонісію Галікарнаському

(друга половина I ст. до н.е.), який розумів «екфрасис» дуже широко, а точніше як опис будь-якого об'єкта дійсності.

У сучасних наукових працях з літературознавства, лінгвістики, мистецтвознавства цей термін розуміється по-різному. Вчені П. Вагнер, Т. Мітчел, М. Скотт, Дж. Хеффернен визначають екфрасис як verbal representation of visual representation (вербальна репрезентація візуальної репрезентації), що свідчить про досить широке розуміння терміну. У свою чергу, Л. Геллер розуміє екфрасис у більш вузькому значенні, – як опис прикрашених предметів і творів пластичних мистецтв.

У англійській літературі екфрасисному опису приділяли увагу Ден Браун, Дж. Голсуорсі, А. Конан Дойль, А. Крісті, А. Мердок, С. Моем, Е. По, Р. Олдінгтон, Д. Фаулз та інші відомі прозаїки.

У дисертаційному дослідженні під екфрасисом розуміється опис артефактів, тобто предметів, що є продуктом діяльності людини (це можуть бути знаряддя праці, предмети побуту, а також предмети мистецтва). Образотворчий екфрасис, що знаходиться у центрі уваги, є одним з різновидів екфрасису, якому притаманний опис живописних творів та їх дублікатів. У ХТ образотворчий екфрасис представлений ЕО, що є композиційно-змістовною домінантою ЕК.

ЕК є віртуальним аналогом реальної ПС у ХТ і містить фіксацію всієї сукупності процесів сприйняття творів мистецтва у вербальній формі.

Як складова ХТ, ЕК має свої специфічні особливості. Це, зокрема, стосується композиційно-темпоральної організації ЕК. Її елементи, пов'язані з відповідними етапами перцепції, на відміну від дійсної ПС, можуть виникати в будь-якій послідовності, незалежно від їхнього порядку у реальності. Останнє зумовлено конкретними художніми завданнями, зокрема бажанням підвищити ступінь напруги читацької уваги, створити ефект ретардації та ін.

ЕК можуть бути *повними* та *неповними*. У повних ЕК представлені елементи чотирьох основних лінгво-композиційних планів: образотворчого, перцептивного, емоційно-аксіологічного та історико-культурологічного. Частка цих складових в ЕК представлена у таблиці 1.

У неповних ЕК елементи одного або декількох планів відсутні, підвищуючи динаміку оповідання.

Таблиця 1

Частка лінгво-композиційних компонентів екфрасисного комплексу

№	Лінгво-композиційний компонент екфрасисного комплексу	Частка з розрахунку на 100 епізодів
1	перцептивна ситуація	95
2	образотворчий ряд	92
3	емоційно-аксіологічний ряд	98
4	історико-культурологічна інформація	76

ЕК виконує у ХТ ряд функцій: сюжетоутворюючу, характерологічну, естетико-декоративну та утилітарну (наприклад, картина слугує доказом у розслідуванні Еркюлем Пуаро вбивства художника Еміаса Крейля у романі А. Крісті «П'ять поросят»).

Кореляція «суб'єкт – об'єкт», що в реальній дійсності зводиться до відношення «Агенс – Пацієнс» або «Експерієнт – Перцепт», у ХТ зазнає різних модифікацій, у тому числі й таких, при яких відбувається рольова реверсія: об'єкт здобуває властивості суб'єкта і навпаки. Випадки псевдоактивності об'єкта, коли об'єкт із Перцепта може перетворюватися в Агенса (справляючи на суб'єкт спостереження безпосередній фізичний вплив), можна знайти, наприклад, у романі «Замок на піску» А. Мердок, в якому, як здається Мору, портрет Демойта нападає на нього (to assail with a shock).

Залежно від ступеню деталізації різних складових ЕК можна говорити про *розгорнуті* та *згорнуті* ЕК. Однак абсолютно розгорнуті та абсолютно згорнуті ЕК майже не зустрічаються, – звичайно вони займають проміжне положення, тяжіючи до одного або іншого полюсу.

ЕК можуть бути *концентрованими* та *деконцентрованими*. У концентрованих ЕК усі елементи представляють суцільний текстовий масив (64 %). У деконцентрованих ЕК складові елементи перемежуються з іншими елементами макротексту (36 %).

Середній коефіцієнт щільності деконцентрованих ЕК, який є кореляцією суцільного екфрасисного масиву (у рядках) та неекфрасисних елементів (у рядках), становить 1,6.

Концентровані ЕК роблять текст більш напруженим та динамічним. Там, де включення елементів інших композиційно-мовленнєвих форм дуже частотні, динаміка викладу знижується. Іноді це здійснюється письменником з метою підвищення градусу напруженого очікування. Тут спостерігається своєрідна ретардація, що має особливе значення, коли ЕК є важливою сюжетоутворюючою ланкою ХТ.

У **другому розділі «Основні методи та прийоми вивчення екфрасису»** викладено основні методологічні принципи дослідження, надано перелік основних методів і прийомів, а також способів їх застосування при дослідженні ЕК. Визначено критерії відбору фактичного матеріалу та елементів терміносистеми метамови роботи.

Діалектичні принципи обумовлюють розгляд об'єкта, у цьому випадку ЕК, як цілісного системного утворення зі своєю ядерною та периферійною зоною. У роботі використано такі методи і прийоми, що ґрунтуються на постулатах діалектики, як: системний та функціональний підхід; метод безпосереднього спостереження і селекції; методи компонентного, контекстуального, дистрибутивно-статистичного, трансформаційного й порівняльного аналізу; методи аналітично-синтетичного блоку (включаючи

індукцію та дедукцію); описовий та польовий методи; матричний та інші способи когнітивної лінгвістики. При виборі термінів використовувався спеціальний термінологічний апарат лінгвального характеру.

Третій розділ «Суб'єктна детермінанта та способи її вербалізації в екфрасисному комплексі» присвячено розгляду суб'єктної складової ЕК. Представлено класифікацію типів і видів суб'єкта сприйняття в ЕК. Особливу увагу приділено поняттю перцептивного фрейму, в основі якого лежить ПС, і способам його вербалізації у ХТ. Зроблено детальний аналіз вербальних одиниць тематичного поля «зорове сприйняття», а також вербальних одиниць, що визначають емоційно-аксіологічну реакцію на продукт перцептивної діяльності.

Суб'єктна детермінанта представлена в ПС (яка репрезентується в ЕК ХТ) трьома складовими: фізичними, біологічними (рефлекторними) і соціальними факторами.

Фізичні фактори проявляють себе в понятті егоцентричної позиції спостерігача. Їхня вербальна фіксація передбачає широке використання дієслів пересування у просторі (локація). У цьому випадку суб'єкт виконує роль Агенса.

Біологічні фактори полягають у тому, що суб'єкт сприйняття виступає як організм, який реалізує поряд з обмінними, репродуктивними та іншими життєвими процесами, орієнтаційну і регуляторну функцію. Це стає можливим завдяки розвитку спеціалізованих апаратів – сенсорних систем, у тому числі зорової та кінесичної, що в рамках цього дослідження особливо важливо. При цьому широко використовуються дієслова, що фіксують погляд, його напрям, рух очей і голови, а також дієслова, що позначають сам акт зчитування інформації.

Соціальні фактори формують особистісні властивості суб'єкта сприйняття (його спрямованість, здібності, характер), визначає власне людські способи його взаємин з дійсністю (діяльність, спілкування, гра). Однак, як показав аналіз, в англомовних ХТ найбільш поширеними залишаються домінантні дієслова to look і to see (83% використання всіх дієслів зорового сприйняття в ЕК).

В ЕК, як правило, всі елементи ЕО суб'єктивовані, вони фіксуються з точки зору певної особи або певних осіб.

Суб'єкт спостереження в ЕК може бути єдиним або множинним (колективним). У другому випадку мова йде про декілька учасників огляду живописного полотна. Співвідношення кількості суб'єктів сприйняття в досліджуваних текстах досить збалансовано, хоч випадки одиничності зустрічаються частіше (1, 2 : 1).

Залежно від точки зору, якої дотримуються різні суб'єкти спостереження, можна виділити множинні ЕК з 1) діалогами (полілогами)-унісонами і 2) діалогами (полілогами)-дискусіями. Кількісно переважають

другі як епізоди, що створюють сюжетну напруженість і передумови для динамізації викладу. Кореляція двох типів діалогів (полілогів) становить 3,5 : 1 на користь діалогів (полілогів)-дискусій.

При наявності в ЕК декількох спостерігачів з різним рівнем компетентності в питаннях живопису дилетант, як правило, частково втрачає свою самостійність як Агенс. Його дії спрямовуються і коригуються спостерігачем-професіоналом, що знаходить відображення в діалогах моделі «вчитель – учень» або «професіонал – дилетант», хоч кількісно в ХТ превалюють діалоги-дискусії, де суб'єкти спостереження виступають як рівноправні учасники обговорення побаченого.

Роль суб'єкта конкретизується на різних етапах ПС.

Перший – підготовчий етап, який передує зоровому сприйняттю, характеризується тим, що для здійснення перцептивного процесу необхідно, щоб у суб'єкта виникла потреба в інформації про предмет спостереження, тобто мотивація. Саме вона є ланкою, яка ініціює процес перцепції. Вербально це фіксується за допомогою інтенціональних пропозицій, структур з причинним (каузативним) значенням. Дієслова інтенції і відповідні їм словосполучення тут займають провідну позицію: I tried to find out; I wished; I wanted; I was eager to study, etc. На підготовчому етапі суб'єкт спостереження виступає як Агенс, а об'єкт спостереження як Пацієнс. У процесі сприйняття суб'єкт спостереження виконує роль Експерієнта, а об'єкт – роль Перцепта. Таким чином, початковий діатезіс тут піддається певним зрушенням.

У реальній дійсності особливість зорового сприйняття полягає у можливості симультанного сприйняття полотна як композиційно-змістовного цілого.

У ХТ незалежно від плану опис завжди дається суцесивно. Симультанне може бути тільки саме враження, реакція на сприйняте. ЕО процесу сприйняття в ХТ розгортається у просторі та часі.

У зв'язку з індивідуальними особливостями сприйняття відстані може змінюватися для різних суб'єктів спостереження при одному і тому ж об'єкті. Оскільки в ХТ точні параметри зазвичай нічого не дають для сюжетного розвитку, вони, як правило, не представлені в ЕК, перетворюючись на супозитивну інформацію. Точна параметризація в ХТ поступається місцем відносній, про що свідчить домінування кваліфікаторів відносної дистанції (close, far).

Для характеристики другого етапу – процесу споглядання використовуються різні лінгвістичні засоби, а саме вербеми, що позначають 1) тривалість процесу перцепції; 2) інтенсивність і зосередженість погляду; 3) спосіб зчитування інформації (послідовність фіксації об'єктів зображення; рух очей, напрям погляду зліва направо, зверху вниз або навпаки тощо).

Третій етап ПС – припинення перцептивного акту – характеризується тим, що вербальними маркерами завершення процесу є конкретні дієслова, а точніше дієслова конкретної дії, що фіксують закінчення раніше описаних дій (to turn away; to leave (the room); to close (eyes) та ін.).

Якщо обидва моменти, – початок процесу сприйняття і його завершення, – фіксуються в ХТ, то утворюється своєрідна перцептивна рамка, яка чітко вказує на початок і кінець процесу зорового сприйняття. Прикладом може виступати перцептивна рамка ЕК з роману С. Моема «Місяць і гріш», що утворюється домінуючими дієсловами to enter (початок) і to turn away (завершення):

We entered the room, and my eyes fell at once on the picture.
I looked at it for a long time.

<...>

At last I turned away. I felt that Strickland had kept his secret
to the grave.

Вихід з перцептивного процесу не обов'язково означає закінчення ЕК. Як показали наші спостереження, нерідко за цим слідує опис реакції на побачене.

Блокам, присвяченим опису реакції на побачене, в ЕК приділяється особлива увага, оскільки автору важливо показати не саму картину, а через її сприйняття розкрити внутрішній світ персонажа-спостерігача.

Нерідко увесь ЕК скорочено до вербалізації подібної реакції. Саме полотно може або взагалі не описуватися, або описується надзвичайно скупю. Іноді вказується тільки тематика живописного твору або називаються основні предмети зображення без детального опису.

У четвертому розділі «**Об'єктна детермінанта та її вербалізація в екфрасисному комплексі художнього тексту**» основну увагу зосереджено на способах актуалізації об'єктної детермінанти ЕК.

Представлено основні характеристики об'єкта спостереження, тобто живописного полотна або малюнка, описано особливості трансформації (трансляції) іконічних знаків у вербальні; способи впливу об'єкта спостереження у ХТ на суб'єкт спостереження, де він може виконувати роль не тільки квазіАгенса, але й роль прямого Агенса (який вказує на особу – діяча), що є характерною властивістю творів фантастичних жанрів.

Об'єктом екфрасису є живописне полотно, при цьому у ньому виділяються декоративно-матеріальна та власне образотворча частина.

При описі об'єкта ХТ відбувається його подвійне перекодування: спочатку він кодується за допомогою іконічних знаків, а потім іконічні знаки переходять у вербальні.

Опис іконічного зображення, як правило, будується на принципі пошуку та знаходження максимально точних засобів для відтворення побаченого.

Якщо первинне кодування відрізняється максимальною свободою у виборі знакових засобів для зображення об'єкта, то вербальне кодування прагне до максимально можливого дотримання принципу аналогії. Інша справа, що вербали можуть бути прямими номінантами, або опосередкованими, – еталонними або метафоричними, – що не виходять за межі відповідних фреймових уявлень.

На шляху від первинної вербалізації до зображення відбувається безумовне ущільнення та концентрація, перехід динаміки у статику. При переході образотворчого коду знову у вербальний, навпаки, відбувається розширення та деконцентрація, статика перетворюється у динаміку завдяки використанню дієслів конкретної дії та процесуальності.

В ЕК ХТ може відбуватися й кодування вторинного зображення. При цьому первинний вербальний опис не обов'язково цитується у ХТ. Читач сам може порівняти зображення при його вторинному вербальному описі в ЕК з тим, що описувалося у відомому йому вербальному тексті, що дозволяє по-новому побачити вихідну ситуацію, виявити своєрідність образотворчого ряду на живописному полотні.

Так, наприклад, Д. Браун дає такий опис полотна Леонарда да Вінчі, що породжує нове трактування відомого біблійного сюжету – «Тайної вечері». Автор намагається довести, що Леонардо зобразив не 13 апостолів, а 12 та улюблену жінку Ісуса – Марію Магдалину. Отже, говорити про повний збіг первинного (біблійного) і вторинного (романного) вербальних кодів не доводиться.

Коли описується не саме полотно, а його копія, – об'єкт зображення постає у тому вигляді, якого він набуває після 3 етапів кодування та перекодування.

Опис реальної, а тим більше добре відомої, картини в ЕК передбачає певний ступінь вірогідності передачі зображення вербальними засобами. При цьому авторові необхідно зберегти деякі об'єктивні елементи образотворчого ряду, в першу чергу, предмети та фігури, що становлять композиційно-сюжетний каркас полотна.

Об'єктом опису також може слугувати відоме полотно або фреска з чіткою авторизацією. Однак закони художньої творчості дозволяють приписувати авторство відомих полотен вигаданим персонажам. Ідентифікація подібних об'єктів у ХТ відбувається завдяки відповідним описам, у яких фіксуються «розпізнавальні» ознаки артефакту. Наприклад, у романі О. Хакслі «Жовтий Кром» фреска Караваджо «Видіння Савла» приписується пензлю одного із персонажів твору – Гомбо.

Під час опису саме образотворчого ряду у ХТ основна увага приділяється розмірам та формі предметів живої й неживої природи, їх кольоровим характеристикам, що відображається у використанні слів

та словосполучень таких тематичних груп, як «параметри» предмета (величина / розмір, форма), «колеристика» та «живописна техніка».

ЕК відрізняються тим, що набір перелічуваних та описуваних ознак не є стабільним. Це залежить від індивідуальних вподобань письменника, а також завдань, поставлених перед собою автором ХТ.

Одним з улюблених мотивів у ХТ, де мова йде про образотворче мистецтво, є мотив метампсихозу, переходу душі з живого тіла у зображення людини, де ЕК є важливою ланкою реалізації цієї концепції. Ідею метампсихозу реалізує у своєму містичному оповіданні «Овальний портрет» Е. По та А. Крісті у романі «П'ять поросят».

Вербальні засоби, що позначають діючу функцію об'єкта в якості Агенса або псевдоАгенса, включають:

1) дієслова і дієслівні словосполучення прямого психологічного та емоційного впливу (to give an impression, to impress, to arouse (anger, joy));

2) дієслова та колокації псевдофізичного впливу, наприклад, to arrest the eye або to shout (to the viewer);

3) дієслова опосередкованого впливу (to suggest; to know), які передають псевдоактивність зображення;

4) дієслова реверсивної зорової активності (to look, to seem).

Повнота опису образотворчого ряду передбачає наявність таких елементів, як 1) показники тематики або предметів зображення; 2) елементи, що описують композицію (розташування предметів зображення відносно один одного або відносно зовнішніх рамкових орієнтирів); 3) елементи, що описують конкретні зовнішні властивості предметів: у випадку неживої природи, – розмірів, форми, величини; у випадку зображення людей, – їхньої зовнішності, міміки, атрибутів, жестових особливостей, пози та ін.; 4) дескриптори кольорових властивостей зображених предметів (колером).

Сама картина має свої топологічні характеристики, зокрема певні габарити, що, як правило, не перевищують розмірів стіни у досить просторому музейному приміщенні.

Габарити картин у ХТ, які аналізувалися у даному дослідженні, фіксуються у 46% ЕК. При цьому автори використовують наступні способи параметризації:

1) точна параметризація, при якій розміри полотна вказуються за допомогою цифрових символів або за допомогою числівників;

2) відносна параметризація, при якій використовуються вербери, що позначають відносну величину предметів (large, small, miniature) та вербери, які визначають величину предмета через його співвідношення з так званним еталонним об'єктом (наприклад, яблуко розміром з горіх та ін.).

В екфрасисі нерідко спостерігається порушення суб'єктоцентричності при описі композиції живописного полотна. У ХТ опис може бути

об'єктоцентричним, тобто при описі композиції права та ліва сторони нерідко визначаються по розташуванню відносно якого-небудь умовного орієнтира, – найчастіше основної, центральної фігури живописного полотна.

На відміну від скульптури зображення на картині є не об'ємним, а площинним. У традиційному живописі для передачі об'ємності зображуваних об'єктів художники використовують прийом, який називається «гра світла та тіні» (*chiaroscuro*). Правильна комбінація світлих і темних тонів дозволяє створити ілюзію тривимірного простору засобами живописного коду.

У ХТ гра світла та тіні може тільки згадуватися автором. Читач сам робить висновки про об'ємність зображення на основі подібного вербального сигналу.

У нефігурному живописі (абстракціонізмі) тривимірність, об'ємність фігур, як правило, зникає: двомірні геометричні фігури представлені тут без будь-якої гри світла та тіні. Під час опису подібних зображень у ХТ автори зосереджуються, в основному, на характері ліній і форм.

Параметризація предметів зображення в ЕК відбувається як за допомогою конкретних номіналом, так і за допомогою непрямих маркерів, у тому числі узагальнено-невизначених параметризаторів (*large, small* та ін.), а також номіналом, побудованих на еталонній або квазіеталонній основі.

Що стосується тимчасового фактора, то у випадку живописного полотна динамічні особливості об'єкта трансформуються у статичні.

В ЕО всі дії представлені як фіксація жестової, мимічної або рухової (моторної) поведінки у певний найбільш виразний момент.

Кольорова гама досить точно відображається в ЕК за допомогою відповідних кольоропозначень, хоч, як відомо, вербальним шляхом неможливо передати всі відтінки кольорової палітри.

Кольори можуть називатися безпосередньо, а також не мати конкретного позначення, тобто у тексті іноді використовуються родові поняття (гіпероніми інтенсивності кольору, наприклад, *dark* або *light*).

Кольори можуть найменуватися в залежності від ефекту, який вони справляють на спостерігача. Тоді в них з'являється аксіологічний відтінок – *crude colours; loud colours; gaudy* та ін.

Для передачі більш точних відтінків кольору використовуються порівняння та метафори, покликані підсилити ефект наочності опису (наприклад, *sanary-yellow*).

ВИСНОВКИ

У **Висновках** систематизовано й узагальнено основні теоретичні та практичні результати проведеного дослідження, що полягає у виявленні основних лінгво-композиційних, стилістичних та функціональних особливостей екфрасисного комплексу в англomовному тексті.

У фокусі роботи – образотворчий екфрасис, що передбачає опис живописних полотен та їхніх копій. В основі екфрасисного комплексу, де композиційно-змістовною домінантою є живописне зображення, знаходиться перцептивна ситуація, тобто інтегративне утворення, що містить різномірні елементи індивіда (суб'єкта сприйняття) і середовища, насамперед об'єкта (предмета) сприйняття, об'єднаних спільністю місця і часу їхнього існування, об'єктивними зв'язками (причинно-наслідковими, структурними, функціональними) і перцептивно-сенсорними відносинами.

Оскільки екфрасисний комплекс є віртуальним аналогом реальної перцептивної ситуації у художньому тексті, він має цілу низку специфічних особливостей, таких як рольова реверсія, порушення суб'єктоцентричності, відхилення від природного порядку здійснення перцептивних актів та ін.

Всупереч усталеній думці, більшою чи меншою мірою екфрасисний комплекс дозволяє передати специфіку живописного полотна, тобто особливості системної організації іконічних знаків за допомогою вербальних, незважаючи на їхню гетерогенну природу.

З'ясовано, що екфрасисні комплекси можуть бути повними і неповними. У повних екфрасисних комплексах представлено елементи чотирьох основних лінгво-композиційних планів: образотворчого, перцептивного, емоційно-аксіологічного та історико-культурологічного.

У неповних екфрасисних комплексах елементи одного або декількох планів відсутні, таким чином підвищуючи динаміку оповіді. Співвідношення компонентів у різних художніх текстах неоднакове і дає нескінченну кількість лінгво-композиційних модифікацій.

Хоч основою екфрасисного комплексу є саме образотворчий ряд, спостереження показали, що екфрасисний опис може існувати в художньому тексті в максимально згорнутому вигляді, при перенесенні основного акценту на емоційно-аксіологічну складову, яка в цьому випадку бере на себе функції смислової домінанти, виконуючи роль інформативно-художнього компенсатора відсутніх компонентів.

Встановлено, що елементи різних лінгво-композиційних складових екфрасисного комплексу представлено переважно в дифузній формі, що передбачає їхнє тісне переплетення та взаємодію у рамках фразових і надфразових одиниць. У художніх текстах превалюють концентровані екфрасисні комплекси. У неконцентрованих екфрасисних комплексах, елементи яких перемешуються з елементами інших композиційно-

мовленнєвих форм, середній коефіцієнт щільності становить 1,6, – хоч у деяких художніх текстах він варіюється.

У художніх текстах широко обігрується ідея метампсихоза, яка сприяє пожвавленню портретного зображення і отримує відповідну вербальну фіксацію у тексті твору, насамперед, у вигляді дієслів руху, динаміки.

Суб'єктно-об'єктні відносини в екфрасисних комплексах можуть мати не тільки конфігурацію «Агенс – Пацієнс», а й реверсивний характер, де суб'єкт і об'єкт міняються ролями, що притаманно, переважно, творам фантастичного жанру.

Актуалізація суб'єктної детермінанти у художніх текстах нерідко супроводжується відхиленнями від природного ходу перцептивного процесу, що проявляється у показі зображення «зсередини» (об'єктоцентричність), порушеннях фіксації послідовності етапів сприйняття та ін. завдяки використанню різних лінгво-композиційних прийомів з метою досягнення певного стилістичного ефекту, наприклад, ретардації дії.

Суб'єкт спостереження може бути одиничним і колективним, – множинним. В останньому випадку обмін думками з приводу побаченого оформляється або як діалог (полілог)-унісон або діалог (полілог)-дискусія, при цьому кількісно переважають діалоги (полілоги), засновані на контрапункті, суперечності думок, що підвищують загальну динаміку викладання.

У центрі об'єктної детермінанти в екфрасисних комплексах знаходиться живописне полотно, в якому виділяються декоративно-матеріальна та власне образотворча частини. Перекодування іконічних знаків здійснюється, передусім, за рахунок лексичних елементів тематичних груп «колористика», «топологічні особливості» полотна та «живописна техніка».

За результатами дослідження встановлено, що екфрасисні комплекси є важливою складовою художніх текстів, тематично пов'язаних з мистецтвом, з проблемами художньої творчості або долі художника, хоч і мають адгерентний характер. Вони виконують цілий ряд функцій, а саме: сюжетоутворюючу, характерологічну, а також декоративно-естетичну. У деяких випадках екфрасисні комплекси виконують також і утилітарну функцію (наприклад, картина служить доказом у кримінальному процесі та ін.).

Прийнявши до уваги той факт, що екфрасисний комплекс розглядався тільки у прозових творах, вельми перспективним вбачається подальший розгляд цього явища у сучасній лінгвістиці у розрізі поетичних робіт та драматургічних текстів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Иванченко А.В. Структурно-семантические особенности экфрасисных комплексов в художественном тексте / А.В. Иванченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія : зб. наук. праць / Голов. редактор серії І.В. Ступак; відповідальний секр. Л.І. Морошану (Демьянова). – О. : Міжнар. гуманітар. ун-т, 2014. – Вип.11. – Т. 2. – С. 18–21.
2. Иванченко А.В. Субъектно-объектные корреляции в экфрасисных эпизодах художественного произведения / А.В. Иванченко // Мова : науково-теоретичний часопис з мовознавства : зб. наук. праць / Голов. ред. Є.М. Степанов; відп. секр. О.В. Мальцева. – О. : Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2014. – № 21. – С. 112–116.
3. Иванченко А.В. Структурно-композиционные особенности экфрасисных комплексов в художественном тексте / А.В. Иванченко // Одеський лінгвістичний вісник : науково-практичний журнал / Голов. ред. Н.В. Петлюченко; відп. секр. А.О. Артюхова. – О. : Націон. ун-т «Одеська юридична академія», 2014. – Вип.4. – С. 99–101.
4. Иванченко А.В. Структурно-содержательные особенности экфрасисных комплексов / А.В. Иванченко // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики : науковий журнал / редкол. В.І. Кушнерик та ін. – Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. – С. 75–83.
5. Иванченко А.В. Основные подходы к изучению экфрасиса в художественном тексте / А.В. Иванченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія : зб. наук. праць / Голов. ред. серії І.В. Ступак; відп. секр. Л.І. Морошану (Демьянова). – О. : Міжнародний гуманітар. ун-т, 2015. – Вип.14. – С. 152–155.
6. Ivanchenko A. Structural, Compositional and Intercultural Peculiarities of Ekphrasis Complexes / A. Ivanchenko // De la lingvistica tradițională spre sinergetica = From traditional to synergetic linguistics: In honorem Profesor Valentin Cijacovschi / Univ. Liberă Intern, din Moldova, Inst de Cercetări Filologice și Interculturale ; director publicație : Ana Ouțu ; coord, șt.: Elena Prus, Victor Untilă ; consultant șt: Dragoș Vicol [et al] ; red. resp.: Inga Stomnov [et al]. – Ed. a 2-a. – Chișinău : ULIM, 2015.– P. 282–288.
7. Ivanchenko A. Subject-Object Correlations in Ekphrasis Episodes of English Literary Texts / A. Ivanchenko // La Francopolyphonie: L'interculturalité et l'herméneutique à travers la linguistique, la littérature, la traduction et la communication. – Chisinau : ULIM, 2015. – № 10, vol. 2. – P. 190–196.
8. Иванченко А.В. Структурно-содержательные особенности экфрасисных комплексов в художественном тексте / А.В. Иванченко

// Матеріали міжнародної наук.-практ. конференції «Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (м. Одеса, 30–31 січня 2015 р.). – Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2014. – С. 84–87.

9. Иванченко А.В. Семантические роли экфрасисных эпизодов художественного произведения / А.В. Иванченко // Мат. міжн. наук.-практ. конф. «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.) у 2 томах: Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва // Націон. ун-т «Одеська юридична академія», 2015. – С. 696–697.

10. Иванченко А.В. Субъектно-объектные корреляции в экфрасисных эпизодах художественного текста / А.В. Иванченко // Матеріали III міжнародної наук.-практ. Інтернет-конф. «Філологія XXI століття : теорія, практика, перспективи» (м. Одеса, 25 квітня 2014 р.). – С. 25–26.

11. Ivanchenko A. Structural, Compositional and Intercultural Peculiarities of Ekphrasis Complexes / A. Ivanchenko // “La francopolyphonie : L’interculturalité et l’herméneutique à travers la linguistique, la littérature, la traduction et la communication”, colloque international (10 ; 2014 ; Chişinău). Colloque international “La francopolyphonie: L’interculturalité et l’herméneutique à travers la linguistique, la littérature, la traduction et la communication”, 10e éd., ULIM, 27 mars 2015, Chişinău / com. sci.: Jacques Demorgon [et al.] ; com. d’org.: Elena Prus [et al.]. – Chişinău : ULIM, 2015. – P. 36.

12. Иванченко А.В. Основные подходы к изучению экфрасиса в художественном произведении / А.В. Иванченко // Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. «Нове у філології сучасного світу» (м. Львів, 12-13 червня 2015 р.). – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2015. – С. 90–91.

АНОТАЦІЯ

Иванченко А.В. Лінгвостилістичні та функціональні особливості екфрасисних комплексів у художньому тексті. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Міжнародний гуманітарний університет, Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено визначенню функціональних, когнітивно-змістовних та структурно-лінгвістичних особливостей екфрасисних комплексів у англомовних художніх текстах. Будучи важливою лінгво-композиційною ланкою у тканині художнього тексту, екфрасисний комплекс має свої специфічні композиційно-архітектонічні та лексико-синтаксичні особливості: елементи перцептивної ситуації, а точніше контексти, що

їх представляють, зазнають у художньому тексті вільного комбінування та тому передбачають множинність модифікацій.

У дисертації введено новий термін «екфрасисний комплекс», що є віртуальним аналогом реальної перцептивної ситуації у художньому тексті і містить фіксацію усієї сукупності процесів сприйняття творів мистецтва у вербальній формі.

Екфрасисний комплекс у художньому тексті має лінгво-композиційну доміанту – власне екфрасис або екфрасисний опис, а також супутні або комплементарні елементи. Хоч екфрасисний комплекс є адгерентним елементом художнього тексту, у деяких творах він набуває інгерентного характеру.

У художньому тексті екфрасисний комплекс виконує такі важливі функції, як сюжетоутворюючу, характерологічну, декоративно-естетичну та утилітарну.

Ключові слова: екфрасис, екфрасисний комплекс, екфрасисний опис, перцептивна ситуація, суб'єктна детермінанта, об'єктна детермінанта, художній текст.

АННОТАЦИЯ

Иванченко А.В. Лингвостилистические и функциональные особенности экфрасисных комплексов в художественном тексте. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Международный гуманитарный университет, Одесса, 2015.

Диссертация посвящена определению функциональных, когнитивно-содержательных и структурно-лингвистических особенностей экфрасисных комплексов в англоязычных художественных текстах. Являясь важным лингво-композиционным звеном в ткани художественного текста, экфрасисный комплекс имеет свои специфические композиционно-архитектонические и лексико-синтаксические особенности: элементы перцептивной ситуации, а точнее контексты, их представляющие, подвергаются в художественном тексте свободному комбинированию и поэтому предполагают множественность модификаций.

Экфрасисный комплекс в художественном тексте имеет лингво-композиционную доминанту – собственно экфрасис, или экфрасисное описание, а также сопутствующие (комплементарные) элементы, которые в совокупности и образуют экфрасисный комплекс. В художественном тексте экфрасисный комплекс может быть представлен как в своей полной форме, предусматривающей наличие элементов четырех аспектов: перцептивного;

собственно изобразительного; эмоционально-аксиологического и историко-культурологического, – а также в свернутом (неполном) виде, когда отсутствуют элементы одного или нескольких рядов. В последнем случае динамика изложения повышается за счет определенных потерь информативно-содержательного плана. При максимальной свёрнутости изобразительного ряда основной акцент переносится на эмоционально-аксиологическую составляющую.

В художественном тексте превалируют концентрированные экфрасисные комплексы. Деконцентрированные экфрасисные комплексы, т.е. такие, в которые встраиваются элементы других композиционно-речевых форм, встречаются реже и часто используются с целью достижения эффекта ретардации.

Проведенное исследование даёт основание утверждать, что экфрасисные комплексы в большей или меньшей степени могут передать специфику живописного полотна, т.е. особенности системной организации иконических знаков с помощью вербального кода, несмотря на целый ряд ограничений, обусловленных гетерогенной природой указанных кодов и спецификой их восприятия.

Фреймовый анализ экфрасисного комплекса показал преобладание диалогов (полилогов)-дискуссий над диалогами (полилогами)-унисонами, что позволяет повысить напряжённость действия благодаря контрапункту.

В результате исследования было установлено, что экфрасисные комплексы выполняют ряд функций, а именно: сюжетобразующую, характерологическую, а также декоративно-эстетическую. В ряде случаев экфрасисные комплексы выполняют также и утилитарную функцию.

В диссертации дана характеристика субъектно-объектных отношений в экфрасисных комплексах, в результате чего выявлено, что они могут иметь не только конфигурацию «Агенса – Пациенса», но и реверсивный характер, где субъект и объект меняются ролями, что характерно прежде всего для произведений фантастического жанра.

Актуализация субъектной детерминанты в художественном тексте имеет свою специфику. С целью выполнения определённых художественных задач автор произведения может использовать различные лингво-композиционные приёмы, нарушающие естественный ход перцептивного процесса (ролевая реверсия, фокус наблюдения «изнутри» и др.). Актуализация объектной детерминанты в экфрасисных комплексах представляет собой описание живописного полотна, при этом в нём выделяются декоративно-материальная и собственно изобразительная части, которые получают вербализацию с помощью элементов прежде всего таких тематических групп, как «колористика», «топологические характеристики» и «изобразительная техника».

Ключевые слова: экфрасис, экфрасисный комплекс, экфрасисное описание, перцептивная ситуация, субъектная детерминанта, объектная детерминанта, художественный текст.

SUMMARY

Ivanchenko A.V. Linguo-Stylistic and Functional Peculiarities of Ekphrasis Complexes in Literary Texts. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology: specialty 10.02.04 – Germanic Languages. – International Humanitarian University, Odesa, 2015.

The thesis is devoted to determination of functional, cognitive and content-related, structural and linguistic peculiarities of ekphrasis complexes in English literary texts. Acting as an important linguo-compositional unit in texture of literary text ekphrasis complex has its specific compositional and architectonic, lexical and syntactic peculiarities: elements of perceptive situation and, more precisely, contexts presenting them are subject to free combining in literary texts and therefore stipulate multiplicity of modifications.

The analysis made allowed to introduce a new term “ekphrasis complex” and to formulate its definition as follows: ekphrasis complex is a virtual analogue of a real perceptive situation in literary texts which includes fixation of different perception processes of art works in a verbal form.

Ekphrasis complex in literary texts has a linguo-compositional dominant – ekphrasis itself, or ekphrasis description, as well as complementary elements. Ekphrasis complex carries out a number of functions: characterological, decorative-aesthetic and utilitarian.

Though in general ekphrasis complexes are adherent elements of the literary works, in some texts they become inherent ones and take part in subject formation of the novel or story.

Key-words: ekphrasis, ekphrasis complex, ekphrasis description, perceptive situation, subject dominant, object dominant, literary text.

Підписано до друку 25.08.2015.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК У№ 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.